

Netice-i hilkat-i âlemin en mühimi şükürdür.

Beşinci Risale Olan Beşinci Mesele

Şükür Risalesi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan, tekrar ile

أَفَلَا يَشْكُرُونَ ؟ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ؟ وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ؟ لَئِنْ شَكَرْتُمْ
لَأَزِيدَنَّكُمْ ؟ بَلِ اللَّهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

gibi âyetlerle gösteriyor ki Hâlık-ı Rahman'ın ibadından istediği en mühim iş, şükürdür. Furkan-ı Hakîm'de gayet ehemmiyetle şükre davet eder. Ve şükür etmemekliği, nimetleri tekzip ve inkâr suretinde gösterip **فَبَايَ الْآءِ رَبِّكُمْ تَكْذِبَانَ** fermanıyla, Sure-i Rahman'da şiddetli ve dehşetli bir surette otuz bir defa şu âyetle tehdit ediyor. Şükürsüzlüğün, bir tekzip ve inkâr olduğunu gösteriyor.

Evet, Kur'an-ı Hakîm nasıl ki şükür netice-i hilkat gösteriyor, öyle de Kur'an-ı Kebir olan şu kâinat dahi gösteriyor ki netice-i hilkat-i âlemin en mühimmi, şükürdür.

Çünkü kâinata dikkat edilse görünüyor ki kâinatın teşkilatı şükür intac edecek bir surette her bir şey, bir derece şükre bakıyor ve ona müteveccih oluyor. Güya şu şecere-i hilkatin en mühim meyvesi, şükürdür. Ve şu kâinat fabrikasının çıkardığı mahsulatın en a'lâsı, şükürdür.

Çünkü hilkat-i âlemde görüyoruz ki mevcudat-ı âlem, bir daire tarzında teşkil edilip içinde nokta-i merkeziye olarak hayat halk edilmiş. Bütün mevcudat hayata bakar, hayata hizmet eder, hayatın levazımâtını yetiştirir. Demek kâinatı halk eden zat, ondan o hayatı intihab ediyor.

Sonra görüyoruz ki zîhayat âlemlerini bir daire suretinde icad edip insanı nokta-i merkeziyede bırakıyor. Âdeta zîhayatlardan maksud olan gayeler onda temerküz ediyor, bütün zîhayatı onun etrafına toplayıp ona hizmetkâr ve musahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek Hâlık-ı Zülcelal, zîhayatlar içinde insanı intihab ediyor, âlemde onu irade ve ihtiyar ediyor.

Sonra görüyoruz ki âlem-i insaniyet de belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor ve nokta-i merkeziyede rızık vaz'edilmiş. Bütün nev-i insanı ve hattâ hayvanatı rızka âdeta taaşşuk ettirip onları umumen rızka hâdim ve musahhar etmiş. Onlara hükmeden rızıktır. Rızkı da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki hadsiz nimetleri câmi'dir. Hattâ rızkın çok envaından yalnız bir nevinin tatlarını tanımak için lisanda kuvve-i zaika namında bir cihaz ile mat'umat adedince manevî ince ince mizancıklar konulmuştur. Demek kâinat içinde en acib en zengin en garib en şirin en câmi' en bedî' hakikat rızıktadır.

Şimdi görüyoruz ki her şey nasıl ki rızkın etrafında toplanmış, ona bakıyor; öyle de rızık dahi bütün envaıyla manen ve maddeten, halen ve kâlen şükür ile kaimdir, şükür ile oluyor, şükür yetiştiriyor, şükür gösteriyor. Çünkü rızka iştiha ve iştiyak, bir nevi şükür-ü fitrîdir. Ve telezzüz ve zevk dahi gayr-ı şuurî bir şükürdür ki bütün hayvanatta bu şükür vardır. Yalnız insan, dalalet ve küfür ile o fitrî şükürün mahiyetini değiştiriyor, şükürden şirke gidiyor.

Hem rızık olan nimetlerde gayet güzel süslü suretler, gayet güzel kokular, gayet güzel tatmaklar; şükürün davetçileridir, zîhayatı şevke davet eder ve şevk ile bir nevi istihsan ve ihtirama sevk eder, bir şükür-ü manevî ettirir. Ve zîşuurun nazarını dikkate celbeder, istihsana tergib eder. Nimetleri ihtirama onu teşvik eder, onun ile kâlen ve fiilen şükre irşad eder ve şükür ettirir ve şükür içinde en âlî ve tatlı lezzeti ve zevki ona tattırır.